

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A Magyar Helsinki Bizottság álláspontja a Jobbik jogsértő politikai reklámjáról

2010. szeptember 29.

A Magyar Helsinki Bizottság szerint a közszolgálati médiumok jogszerűen és helyesen tagadták meg Jobbik kampányvideójának leadását arra való tekintettel, hogy az abban szereplő – az etnikai hovatartozás és a bűnelkövetés között szoros összefüggést sugalló – „cigánybűnözés” kifejezés több százezer ember méltóságát sérti, és alkalmas a gyűlöletkeltésre. Az Országos Választási Bizottság (OVB) Jobbik kérelmének helyt adó, 628/2010. számú döntése formailag hiányos és tartalmilag téves, az OVB az elutasításkor túllépte hatáskörét is.

A véleménynyilvánítás szabadsága egy demokratikus társadalomban sem ad korlátlan felmentést a kirekesztő, emberi méltóságot sértő megnyilvánulások számára, ilyen közlések közvetítését a közszolgálati média még egy választási kampányban is indokoltan tagadja meg.

I. A közszolgálati médiumok helyesen döntöttek

Az ügyben megkerülhetetlen annak vizsgálata, hogy a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (médiatörvény) milyen kötelezettségeket ró a közszolgálati médiára. Az eldöntendő jogkérdés az adott esetben ezért az volt, hogy a médiatörvény alapján rendeltetésszerű-e egy kampányfilm közlésének megtagadása, illetve ennek megfelelően jogszerűen tesz-e különbséget a közszolgálati műsorszolgáltató, vagyis a Magyar Rádió és a Magyar Televízió a különböző pártok kampányfilmjei között.

A médiatörvény szerint a műsorszolgáltató köteles tiszteletben tartani a Magyar Köztársaság alkotmányos rendjét, tevékenysége nem sértheti az emberi jogokat, és nem lehet alkalmas a személyek, nemek, népek, nemzetek, a nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbségek, továbbá valamely egyház vagy vallási csoport elleni gyűlölet keltésére [3.§ (2) bekezdés], továbbá a közszolgálati műsorszolgáltató különösen köteles a nemzet, a nemzeti, az etnikai, a nyelvi és más kisebbségek méltóságát és alapvető érdekeit tiszteletben tartani [23.§].

A Magyar Helsinki Bizottság véleménye szerint ezen idézett jogszabályok alapján a közszolgálati médiumok a kampányfilm leadásának megtagadásakor, helyesen és jogszerűen jártak el, mivel a kampányfilm tartalma sérti a legnagyobb magyar etnikai kisebbség, illetve az ahhoz tartozó személyek méltóságát, és alkalmas az ellenük irányuló gyűlölet felkeltésére.

II. Az OVB döntése megalapozatlan

A választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény szerint az OVB egyik kiemelt feladata a választás törvényes rendjének biztosítása. Eljárása során a hatályos magyar jogszabályok betartását kell értékelnie, s ezeket – a megfelelő indokolással – meg is kell jelölnie döntésében [21. § és 29/B. §].

Ehhez képest az OVB határozatának indokolása nem tartalmaz egyetlen szót, vagy utalást sem a médiatörvény fent idézett szakaszaira, de arra sem, hogy az érintett jogszabályhelyek alkalmazása, értelmezése miért maradt el a döntésben. A határozat úgyszintén nem foglal állást semmilyen formában arról, hogy miként kell a közpénzből finanszírozott médiumoknak a médiatörvényben foglalt kiemelt kötelezettségét teljesíteni a konkrét ügyben. Ezért az OVB határozata megalapozatlan és – a hiányos indokolás miatt – formailag is hibás.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

III. Az OVB túllépte a hatáskörét

Azzal, hogy az OVB a Jobbik kifogásáról bizonyos alkotmánybírószági határozatokban foglalt elvek közvetlen alkalmazásával és a médiatörvény vonatkozó szakaszait figyelmen kívül hagyva döntött, tulajdonképpen a médiatörvény rendelkezéseinek alkotmányossági kontrollját végezte el. Amennyiben ugyanis az OVB azért „tette félre” a médiatörvény idézett rendelkezéseit, mert megítélése szerint a kisebbségek – médiatörvényben kifejezetten védendőnek nyilvánított – méltóságának sérelme nem jelent olyan indokot, amely alapján a szólás korlátozható, akkor voltaképpen az OVB a médiatörvény hivatkozott szakaszainak alkotmányossági kontrollját végezte el.

Az OVB azonban nem jogosult egy jogszabály, jelen esetben a médiatörvény alkotmányossága tekintetében dönteni, illetve azt félretenni, ha alkotmányosságával kapcsolatban kétségei vannak. A magyar jogrendszerben a jogszabályok alkotmányosságát vagy annak hiányát kizárólag az Alkotmánybíróság jogosult megállapítani.

IV. Az OVB nem megfelelően alkalmazta az Alkotmánybíróság által kidolgozott elveket

Az OVB az általa idézett alkotmányossági tesztet sem alkalmazza megfelelően.

Az ugyanis, hogy büntetőjogilag nem tiltott az olyan téves és káros kifejezések használata, mint „cigánybűnözés”, még nem jelenti azt, hogy az állam szervei, a közhatalom birtokosai, a közszereplő politikusok vagy maguk a közszolgálati műsorszolgáltatók is semlegesek kell maradjanak olyan helyzetben, amikor milliókat, romákat és nem romákat egyaránt sért egy beszéd. Az az elv, hogy egy szólás tartalma alapján büntetőjogilag akkor üldözendő, ha ahhoz további hatás, például a gyűlölet felkorbácsolása társul, kétségtelenül érvényes. Azonban a büntetőjog végső eszköz (ún. *ultima ratio*) a jogrendszerben, s más a korlátozással szemben alkalmazandó mérce akkor, ha az büntetőjogi üldözést és szankcionálást jelent, és más akkor, ha a korlátozás nem üldözésben és nem is abszolút tiltásban nyilvánul meg.

Döntésében az OVB a 18/2004. (V. 25.) számú AB határozatra hivatkozik. Ez az alkotmánybírószági döntés a Büntető Törvénykönyv módosítására, a gyűlöletbeszéd büntetőjogi szankcionálásának szigorítására vonatkozik, s nem egy párt választási hirdetése közlésének megtagadására, ami hatásában kevésbé korlátozó, mint a büntetőjog szankciórendszerébe tartozó büntetések. Az OVB figyelmen kívül hagyta azt is, hogy az alkotmánybírószági határozat kimondja: „a faji, etnikai, nemzeti vagy vallási közösségekkel és tagjaikkal szembeni uszító, gyalázkodó, gyűlölet- és hisztériakeltő megnyilvánulások az emberi civilizáció ellen hatnak. Az ilyen jelenségekkel szembeni határozott fellépés *mindenkitől*, és különösen a közélet szereplőitől elvárható.”

Az OVB által idézett alkotmányossági mércét egyébként a 30/1992. (V. 26.) AB határozat állította fel, mely szintén egy büntetőjogi szankció vonatkozásában született. Ez a döntés ugyanakkor rögzíti azt is, hogy a gyalázkodással szemben más enyhébb (azaz nem büntetőjogi) szankciók elfogadhatók: „Az Alkotmánybíróság határozata szerint a közösségek méltósága a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos korlátja lehet. Nem zárja ki tehát a határozat azt, hogy erről a törvényhozó akár a gyűlöletre uszítás tényállásán túlmenő büntetőjogi védelemmel is gondoskodik. A közösségek méltóságának hatékony védelmére azonban más jogi eszköz, például a nem vagyoni kártérítés alkalmazási lehetőségeinek bővítése is alkalmas.”

Az OVB-nek szintén vizsgálnia kellett volna a 46/2007. (VI. 27.) AB határozatot, valamint 1006/B/2001. AB határozatot, amelyekben az AB a véleménynyilvánítás és a műsorszolgáltatók

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

viszonyával részletesen is foglalkozott, kitérve a sajtószabadság médiatörvényben felállított korlátára. Az AB szerint „a műsorszolgáltatónak, mint minden jogalanynak tiszteletben kell tartania az alkotmányos rendet, [...] A Médiatv. 3. § (2) bekezdésére tekintettel [...] alkalmazott joghátrányoknak [...] fontos szerepe lehet az alkotmányos alapstruktúrát tiszteletben nem tartó műsorszolgáltatók elleni fellépés során”. Mindkét határozatában hangsúlyozta az Alkotmánybíróság azt, hogy a Médiatörvény alapján közhatalomként fellépő hatóság „az emberi jogokban megjelenő alapvető értékek” tiszteletben tartását kényszeríti ki, illetve „az alkotmányos rend alapját alkotó egyenlő méltóságot semmibe vevő ideológiát hirdető” műsorszolgáltatóval szemben lép fel eljárása során.

A fentiek miatt az OVB-nek az AB által kidolgozott elvekre történő hivatkozása önmagában is megalapozatlan, mert a különböző mértékű, típusú, terjedelmű korlátozások alkotmányossága más-más szempontok alkalmazását indokolja, így a büntetőjogi szankciók tekintetében kidolgozott mérce nyilvánvalóan nem alkalmazható egy-az-egyben egy nem büntetőjogi típusú jogkövetkezményre.

V. Az OVB döntése jogsértésre kötelezi a közszolgálati médiumokat

Egy jogállamban az állampolgárokhoz hasonlóan a televíziók és rádiók is kötelesek az alkotmányos értékek tiszteletben tartására. Az alkotmányos értékek megjelenítése pedig a közpénzen működtetett műsorszolgáltatók egyik legfontosabb feladata. Abban az esetben, ha egy műsor, reklám vagy kampányfilm nem felel meg a jogszabályi követelményeknek, a közszolgálati televíziók és rádiók az alkotmány szellemével összhangban járnak el akkor, ha megtagadják ennek közönséghez közvetítését. Ezt az alkotmányos elvet tartalmazza médiatörvény is. Az OVB határozata ezzel szemben az Alkotmánybíróság szólásszabadsággal kapcsolatos határozataira esetleges módon hivatkozva – a szólásszabadság határait elemző lényeges határozatokat figyelmen kívül hagyva – adott helyt az eljárás alapjául szolgáló kifogásnak.